

DOSSIER Nieuwe en alternatieve teelten

De klassieke akkerbouwteelten staan momenteel vanuit verschillende hoeken onder druk. Zo is er de problematiek van toenemende ziektedruk, maar ook de prijsvorming dwingt akkerbouwers om de rentabiliteit van hun teelten te evalueren. Er worden dan ook veel inspanningen gedaan om te zoeken naar nieuwe teelten, of toch minstens naar alternatieven voor de bestaande klassiekers zoals graange-

wassen, maïs, aardappelen of suikerbieten. Enkele jaren geleden zagen we ineens massaal koolzaad opduiken in het Vlaamse landschap, maar dat was maar van korte duur. Intussen zijn er vele nieuwe of hernieuwde teelten ontwikkeld die misschien een alternatief kunnen bieden. In dit dossier stellen we er enkele aan je voor.

NIEUWE TEELTEN, NIEUWE KANSEN VOOR DE AKKERBOUW

In bepaalde gevallen kan het nuttig zijn om te starten met een nieuwe teelt. Sinds het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in werking trad, moet elke landbouwer minstens drie verschillende teelten in zijn teeltplan hebben. Een nieuwe teelt is daardoor misschien het overwegen waard. – *Bart Vleeschouwers*

Eerst en vooral dringt zich de vraag op waarom je nieuwe teelten zou uitproberen? Veel landbouwers zijn het gewoon om met een vaste teeltrotatie te werken. Als dit naar behoren werkt en als de technische en economische resultaten van dit systeem goed zijn, is het natuurlijk perfect normaal dat men daar niet zomaar van afwijkt. Het kan echter in een aantal gevallen toch nuttig zijn om andere teelten op te

nemen. Zo moet sinds het nieuwe GLB elke boer minstens drie verschillende teelten in zijn teeltplan hebben. Een

.....
Pioniers betalen meestal leergeld. Beperk daarom de oppervlakte.
.....

nieuwe teelt kan dan te overwegen zijn, zeker als die interessante bijkomende eigenschappen heeft. Ook pure technische noodzaak kan iemand dwingen om nieuwe dingen uit te proberen. Een perceel met een te hoge ziektedruk voor een bepaalde teelt bijvoorbeeld. Als je daar enkele jaren planten kan telen die uit een heel andere plantenfamilie komen, kan dat heel wat problemen oplossen. Of er kan een

probleem zijn met de bodemstructuur. Het inzetten van diepwortelende gewassen zoals koolzaad of hennep zal dit soort problemen helpen aan te pakken. Daarnaast kunnen bepaalde nieuwe teelten interessante neven-effecten hebben die het gebruik kunnen verantwoorden. Zo zijn zonnekroon en reuzenmalva (zie verder) zeer goede bijenplanten die vaak nog tot laat in het seizoen bloeien en daarom voor de imker van groot belang zijn. Bijen vinden bij onze maïs immers veel te weinig voedsel om de winter mee door te komen.

Als die nieuwe teelten dan nog eens behoorlijke technische resultaten opleveren en economisch vergelijkbaar zijn met bestaande teelten, zou een boer toch minstens eens moeten nagaan of er niets inzit voor hem of haar.

Mogelijke nadelen

Een bekende Nederlandse voetballer parafraserend kunnen we stellen: 'Elk voordeel heb z'n nadeel.' Bij de nadelen is er zeker de onbekendheid met de teelt en het gebrek aan ervaring bij diegenen die de voorlichting moeten verzorgen. Het is daarom goed dat er in de diverse proefcentra voldoende aandacht gaat naar nieuwe en minder bekende teelten.

Van sommige teelten zijn er ook nog te weinig rassen die aangepast zijn aan ons klimaat of onze seizoenen. Een plant uit het Andesgebergte in Zuid-Amerika kan bijvoorbeeld wel weerstand bieden aan onze temperatuur, maar ze kan hier problemen hebben om tijdig in bloei te komen omdat ze van nature pas beginnen bloeien vanaf een daglengte van 12 uur, hetgeen bij ons alleen voorkomt tussen 21 maart en 21 september.

Ook de zaad- of plantgoedhandelaars zitten niet direct klaar om boeren te bevoorraden die met deze nieuwe teelten willen beginnen. Als je wil pionieren, kan een flinke dosis onderzoeksgeschiedenis en talenkennis nodig zijn! Ten slotte zal een pionier ook meestal leergeld betalen. Begin daarom liefst met een beperkte oppervlakte. Als dat dan goed lukt, is het moment (misschien) daar om het op grotere schaal aan te pakken. ■

ZONNEKROON, BIJENPLANT DIE VEEL BIOMASSA OPLEVERT

Zonnekroon (*Silphium perfoliatum*) is een plant uit de familie van de samengesteldbloemigen (asteraceae of asterachtigen). Tot deze familie behoren ook de paardenbloem, zonnebloem, madeliefjes, sla en witloof. Deze meerjarige plant kan behoorlijk groot worden en in een seizoen erg veel biomassa produceren. – Bart Vleeschouwers

De productie van veel biomassa is meteen ook de reden waarom silphium de laatste jaren steeds vaker wordt aangeplant in Duitsland. De plant wordt er aangewend als alternatieve grondstof voor de vele vergisters die het land rijk is. Tegelijk is silphium bruikbaar als rundveevoeding en is het een interessante bijenplant waar bijenhouders zeer over te spreken zijn.

Even voorstellen

Zonnekroon kan makkelijk vijftien tot twintig jaar op dezelfde plek blijven staan. Ze wordt naargelang de variëteit 2 tot 4 meter hoog. In de winter sterven de bovengrondse plantendelen af, maar in het voorjaar loopt de plant terug uit vanuit de wortelstok. Silphium is in onze streken

perfect winterhard en kan temperaturen verdragen tot -30 °C. De plant vormt in het eerste jaar een laag rozet, om vanaf het tweede groei-jaar sterk in de hoogte te groeien met een enkele stengel per plant. Vanaf het derde jaar ontspringen er aan de voet van de stam verschillende zijstengels. Deze zullen dan met elkaar concurreren voor licht waarbij de zwakste knoppen zullen afsterven bij gebrek aan licht.

De stengels zijn stevig en vierkant. Heel opvallend zijn de bladeren. Ze staan twee aan twee aan de stengel en zijn aan de voet met elkaar vergroeid waardoor een beker ontstaat rond de stengel. De plant wordt daarom ook wel bekerplant genoemd. In deze beker blijft regenwater gemakkelijk staan, zelfs dauw kan erin

verzameld worden. Vogels komen soms drinken uit deze waterreservoirtjes. Silphium heeft een zeer diepe penwortel en een wijd vertakt, meer oppervlakkig wortelstelsel. Daardoor is de plant minder droogtegevoelig dan bijvoorbeeld maïs. Een bijkomend voordeel is dat hij erg nuttig is om erosiegevoelige percelen te beplanten omdat de permanent aanwezige wortels de bodem goed kunnen vasthouden.

De bloei begint eind juni, begin juli en duurt tot in september. Voor imkers is het een interessante plant omdat bijen er tot 150 kg honing per ha kunnen uithalen, op momenten dat het aanbod in de natuur sterk begint af te nemen.

De felgele bloemen gelijken op kleine zonnebloemen met afmetingen vergelijkbaar met margrietten. De natuurlijke oorsprong van de zonnekroon ligt in Noord-Amerika, meer bepaald in de prairies waar de plant groeit tussen allerlei hoge grassen.

1 De bladeren van zonnekroon zijn erg opvallend. Ze staan twee aan twee aan de stengel en zijn aan de voet met elkaar vergroeid. 2 Silphium is minder droogtegevoelig dan bijvoorbeeld maïs. De plant bloeit vanaf eind juli tot september.

oppervlakkig schoffelen of wieden kan in de loop van het eerste jaar nodig zijn. Eens dit eerste moeilijke jaar voorbij is, laat silphium zich kennen als een gemakkelijke plant die weinig zorg vraagt. Elk jaar een bemesting van ongeveer 100 kg stikstof (aangevuld met fosfor en kalium) volstaat meestal om de opbrengst te maximaliseren. Deze bemesting kan perfect gebeuren met organische mest. Door het wijd verspreide en diepe wortelstelsel zal zonnekroon ook weinig mineralen laten uitspoelen.

Ziekten en plagen zijn normaal gezien geen probleem alhoewel sommige klassieke schimmelziekten zoals sclerotinia

.....
**Bijen kunnen tot
150 kg honing uit 1 ha
zonnekroon halen.**
.....

Zonnekroon in het veld

Silphium is relatief moeilijk te kweken vanuit zaad omdat de kiemkracht niet stabiel is. Op die manier telen vraagt heel wat voorbereiding (stratificatie en/of vernalisatie). Daarom zal men meestal vertrekken van in een serre gekweekte silphiumpplantjes. Planten kan vervolgens met de meeste klassieke plantmachines. Het is wel belangrijk dat men vertrekt met een zuiver zaaibed omdat de plant in het eerste jaar gevoelig is voor onkruid. Aangezien er tot nu toe geen erkende middelen zijn in deze teelt kan een chemische onkruidbestrijding niet meer na het uitplanten of na de opkomst. Een keer

of botrytis ook bij deze plant voorkomen, vooral in vochtige jaren.

De oogst gebeurt idealiter eind september omdat dan de maximale biomassa aanwezig is. Eens de eerste vorst eraan komt, sterven de bovengrondse plantdelen volledig af. Oogsten gebeurt met een gewone rijonafhankelijke hakselaar (als men meteen verhakset) of met een maai balk die de stengels op zwad legt om te laten verwelken.

In principe wordt de oogst ingekuuld en levert dan een goede kwaliteitskuil op. Het is wel aan te bevelen om de gemaaide planten nog een of twee dagen op het veld te laten voordrogen omdat het vochtge-

halte van de verse planten in september meestal nog te hoog is en er dan te veel sap uit de kuil kan wegvloeien. Dit systeem vraagt natuurlijk wel een extra werkgang. Het is ook mogelijk om de plant een eerste keer in juni of juli te oogsten en nadien nog eens in het najaar. Daarbij verkrijgt men jongere en versere materie, maar de totale opbrengst van deze twee sneden is lager dan wanneer men eenmaal oogst in het najaar.

Everzwijnresistent

Zoals eerder gezegd, kan silphium zowel gebruikt worden als veevoeder, maar ook dienen als grondstof van een vergistingsinstallatie. Inkuilen heeft trouwens een positief effect op de verteerbaarheid. Aangezien de plant in de winter bevroert, kan hij niet gedroogd worden en aangewend worden als verwarmingsbrandstof. Zeker goed om weten is dat everzwijnen niet zo gek zijn op silphium. Daarom kan het een interessant alternatief zijn daar waar everzwijnen de maïs geregeld teisteren. Daarnaast kan het ook een vervanger zijn voor de percelen die wat verder van het bedrijf liggen omdat de planten vanaf het tweede jaar relatief weinig zorg vragen. Je kan zo veel verplaatsingen vermijden.

Voor de rest moet silphium vooral vergeleken worden met maïs en is de opbrengst in ton vergelijkbaar tot iets lager. Wegens de dure aanplant is het nodig om de plant zo lang mogelijk te laten staan, zo kan je deze kosten over zo veel mogelijk jaren spreiden. Vanaf een levensduur van 10 à 15 jaar is deze investering te verantwoorden. De winst zit vooral in de mindere teeltzorgen, de bescherming tegen erosie en de opbouw van organische stof in de bodem. Qua voedingswaarde is hij te vergelijken met maïs of gras. Het eiwit zit geconcentreerd in de bladeren. Op het juiste tijdstip oogsten is daarom erg belangrijk (voordat de bladeren op het eind van het seizoen beginnen te 'verslijten').

Bij ons is silphium nog helemaal niet bekend, maar in Duitsland komt de plant meer en meer voor en heeft men er intussen een degelijke kennis en ervaring rond opgebouwd. Vooral de voordelen inzake teeltafwisseling, de geschiktheid als bijenplant en de kleurrijke aanvulling in het landschap kan bij veel mensen op goedkeuring rekenen. Als hij dan ook voor de boer een goed rendement oplevert, is er eigenlijk weinig reden om er niet eens mee te experimenteren. ■

IS REUZENMALVA EEN ALTERNATIEF VOOR MAÏS?

Reuzenmalva of Virginische malva (*Sida hermaphrodita*) komt uit Noord-Amerika, waar hij in de natuur voorkomt langs waterlopen en aan bosranden. De opbrengst en de samenstelling geven aan dat deze plant interessant kan zijn om te gebruiken in veevoeding of als grondstof voor een vergister. Op dit moment wordt echter vooral de droge plant aangewend als brandstof voor verwarmingsinstallaties. – Bart Vleeschouwers

Tot nu toe is er in West-Europa nog maar weinig onderzoek verricht naar *Sida hermaphrodita*. Daarom is het misschien veiliger om hem nog niet meteen massaal aan te planten. In Polen en Rusland daarentegen dateren de eerste proefaanplantingen reeds uit de jaren 50 van de vorige eeuw.

Even voorstellen

Reuzenmalva is een plant van de malvaceae waartoe ook het bekendere kaasjeskruid behoort. Het is een overblijvende plant die – mits goed onderhouden – gemakkelijk 15 à 20 jaar opbrengsten kan blijven opleveren. Het is een grote plant die vanaf het tweede groei-jaar tussen 2 en 4 meter hoog kan worden. Het eerste jaar maakt sida slechts één stam per plant aan, maar in de loop van de volgende jaren ontstaan er (meer dan) twintig scheuten aan elke plant. Daartoe

legt de plant reserves aan in een wijd vertakte wortelstok. De stengels zijn zeer stevig en legeren normaal gezien niet. Het blad is 10 tot 20 cm lang en handvormig gelobd.

Omdat de plant sterk vertakt, kan men zich beperken tot 1 à 2 planten per m² alhoewel in sommige proefopstellingen toch hogere plantdichtheden gebruikt worden.

Interessant aan sida is dat de plant relatief laat bloeit (vanaf augustus) en dan blijft doorbloeien tot aan de eerste vorst. Daardoor is het een ideale bijen-

plant omdat net in de late zomer het aanbod van bloeiende planten in onze streken zeer laag is, waardoor bijen onvoldoende reserves kunnen aanleggen voor de winter.

De relatief kleine bloemen staan in trossen aan het eind van de stengels en zijn wit tot lichtlila van kleur. De sierwaarde (voor wie deze plant in zijn tuin wil aanplanten) zit vooral in het blad, minder in de bloemen.

Sida is vanaf het tweede jaar volkomen winterhard en weerstaat moeiteloos temperaturen tot -30 °C. Enkel in het eerste jaar is de jonge scheut vorstgevoelig.

.....
Reuzenmalva bloeit relatief laat en blijft doorbloeien tot aan de eerste vorst.
 .....

Sida in het veld

Sida is vanaf het tweede jaar perfect in staat om zich te handhaven tegenover onkruid. Maar om in gang te geraken, is het best om aan te planten in een proper

zaaibed. Dat veronderstelt een grondige voorbereiding en het bestrijden van meerjarige onkruiden. Een lichte mechanische onkruidbestrijding in de loop van het groeiseizoen kan nadien nog nodig zijn. Zoals gezegd is een plantafstand van 100 x 100 cm (10.000 planten/ha) voldoende, maar kan men tot 50 x 75 cm gaan (26.600 planten/ha). Omdat het zaad niet altijd erg kiemkrachtig is (10-15%), is het aanplanten van plantjes aangewezen. Daarvoor kan men elke gewone plantmachine gebruiken. Het is ook mogelijk om te vertrekken van wortelstokken zoals bij miscanthus. Daarvoor kan een aardappelplanter goede diensten bieden. Rekening houdend met de relatief hoge aanplantkosten, moet men toch goed afwegen welke plantdichtheid men wil aanhouden.

In het eerste jaar wordt er niet geoogst, maar vanaf het tweede jaar kan men opbrengsten van 15 à 20 ton droge stof per jaar halen. Dit kan alleen als men vroeg in het voorjaar de droge stengels van het vorige jaar oogst (zoals bij miscanthus). Oogsten kan gebeuren met een gewone maïshakselaar met een rij-onafhankelijke

bek. Zorg in dit geval dat het vochtgehalte onder de 15% blijft, dan is er geen probleem te verwachten met de bewaring. Deze gedroogde snippers blijven nog vele maanden goed in een droge opslag. De verbrandingswaarde ligt rond de 18.500 kJ/kg en is daarmee vergelijkbaar met die van naaldhout.

Anders is het als de reuzenmalva gebruikt wordt als veevoeding of als grondstof voor een vergistingsinstallatie. Dan kan men een eerste keer oogsten als de plant ongeveer 1 meter hoog is en later in het seizoen nog eens bij dezelfde hoogte. Idealiter kan de plant nadien nog verder groeien om voldoende reserve aan te leggen voor het volgende jaar!

De groene plant met stengel en blad kan perfect worden ingekuild en zelfs vers gevoerd. Omdat sida een relatief hoog eiwitgehalte heeft, is het een interessant alternatief of minstens een aanvullend gewas voor maïs. Zeker in een Europese context waarin er voldoende afwisseling moet zijn in de gewassen, kan sida uitgroeien tot een interessant alternatief. Het grootste probleem zal waarschijnlijk nog zijn om aan plantgoed te geraken

omdat er in onze streken nog geen groot aanbod bestaat van deze nieuwe aanwinst. In Duitsland en Oostenrijk zijn er al wel aanbieders. Het internet kan hier een oplossing bieden.

Economisch plaatje

De plant brengt tussen de 15 en 20 ton droge stof per ha per jaar op. Daarmee kan het gewas gerust naast andere planten staan die voor de massa worden gekweekt, zoals maïs, gras en miscanthus. De kostprijs is hoog in het eerste jaar, maar omdat sida makkelijk 15 tot 20 jaar op het veld kan blijven valt dat allemaal erg mee. Het grote voordeel is dat de plant weinig werk vraagt eens hij door het gevoelige eerste jaar is geraakt. Een absoluut voordeel is ook dat het gewas voor imkers een belangrijke plant kan zijn, gelet op de late bloei. Er is sprake van tot 150 kg honing per ha bij *Sida hermaphrodita*! Aangezien honingbijen, net zoals onze wilde bijen, het erg moeilijk hebben in onze streken vormt het aanplanten van bijenplanten een belangrijke bijdrage aan de biodiversiteit. De bemesting kan mogelijk een kostenpost worden die je in de gaten moet houden. Sida is nogal gevoelig voor een voldoende hoge stikstofgift. Door zijn diep vertakt wortelstelsel (tot 3 meter diep) kan hij best een stevige dosis dierlijk mest verdragen zonder dat er veel doorspoeling naar het grondwater kan optreden.

Ten slotte zijn er meer en meer aanwijzingen dat de plant interessante verbindingen bevat die mogelijk in de geneeskunde een rol kunnen spelen. Bij de indianen van Noord-Amerika was sida in ieder geval een vaste waarde voor de medicijnmannen van de stam. Een probleem blijft natuurlijk het feit dat we hier te maken hebben met een meerjarige teelt die gedurende vele jaren op hetzelfde perceel zal blijven staan. Dat vraagt een nieuwe aanpak op een landbouwbedrijf. De teeltrotatie (voor zover die er is) zal niet meer op dezelfde manier werken. Ook het feit dat het moeilijker is om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen met een vaste teelt, kan een hinderpaal zijn. Anderzijds moeten we aannemen dat in gebieden waar maïs al jarenlang dominant is, de afwisseling die planten zoals sida kunnen bieden, meer dan welkom is. ■

- 1 Omdat sida een relatief hoog eiwitgehalte heeft, is het een interessant alternatief of minstens een aanvullend gewas voor maïs.
- 2 Sida vraagt weinig werk eens de plant door het gevoelige eerste jaar is geraakt.
- 3 Sida is een ideale bijenplant omdat hij laat in de zomer bloeit wanneer het aanbod van andere bloeiende planten in onze streken gering is.

HENNEP, NIET ZO NIEUW MAAR WEL MET EEN ENORM POTENTIEEL

Hennep of kemp (*Cannabis sativa*) komt in onze streken al honderden jaren in het teeltplan voor. Vóór de komst van de kunstvezels was het een onmisbare plant wegens de sterke vezels waaruit zeilen, touwen en kleding werden gemaakt. De plant kreeg het moeilijk door de opkomst van synthetische vezels zoals nylon, dralon, fleecce of lycra. Terwijl een bepaalde variëteit als marihuana de wereld begon te veroveren, verdween kemp bij ons bijna volledig uit het teeltplan. – *Bart Vleeschouwers*

De laatste jaren begint hennep in onze contreien weer op te komen. In Frankrijk en Wallonië worden jaarlijks duizenden hectare hennep verbouwd. Ook in Vlaanderen groeit de interesse opnieuw.

Even voorstellen

Hennep is een plant uit de familie van de cannabaceae, de cannabisachtigen, en komt oorspronkelijk uit Azië. In de toenmalig bekende wereld wordt het gewas al eeuwenlang verbouwd, zowel voor de olie, de vezel als voor de geneeskrachtige eigenschappen. Het is een plant die van

.....

Hennep vraagt weinig of geen onkruidbestrijding en is ideaal in de bioteelt.

.....

nature mannelijk of vrouwelijk is, alhoewel er ook variëteiten zijn die tweeslachtig zijn. De plant is eenjarig en moet dus elk jaar opnieuw gezaaid worden. Hennep is zeer variabel in de hoogte. Het gewas kan van enkele tientallen centime-

ters tot 3 à 4 meter hoog worden. Van deze variabiliteit heeft men handig gebruik kunnen maken om kleine planten te selecteren voor de zaadproductie en lange voor de vezels. Er zijn natuurlijk ook variëteiten die als dubbeldoelrassen kunnen worden beschouwd. Die worden zowel voor het zaad als voor de vezel geteeld.

Hennep is een kortedagplant. Dat wil zeggen dat de bloei begint op het moment dat de dag en de nacht ongeveer even lang zijn, in september dus. Het inzetten van de bloei gebeurt dus onafhankelijk van de lengte van de plant

ongeveer in dezelfde periode. Bij het inzetten van de bloei stopt de lengtegroei. Hennep is een zeer sterke groeier die in sommige regio's zelfs als onkruidbestrijder wordt ingezet omdat hij alle onkruid volledig onderdrukt, soms zelfs zo efficiënt dat hij zichzelf onderdrukt! Dit geeft meteen al een aanduiding van een interessante eigenschap: de teelt vraagt weinig of geen onkruidbestrijding en kan dus gebruikt worden in de biologische teelt als vruchtafwisseling of als voorbereiding voor omschakeling. Hennep kan trouwens zonder problemen verschillende jaren op hetzelfde perceel gezaaid worden.

Hennep vraagt weinig of geen onkruidbestrijding en kan in de biologische teelt worden aangewend als vruchtafwisseling of als voorbereiding voor omschakeling.

Alle cannabisachtigen bevatten een gamma aan interessante inhoudsstoffen. Hop, bijvoorbeeld, dat onze bieren hun typische smaak geeft, behoort tot deze familie. Bij hennep denkt men meteen aan tetrahydrocannabinol (THC), de stof die zorgt voor het roeseffect dat bij het roken of eten van bepaalde varianten (marihuana) opgenomen wordt. De variëteiten die in de landbouw mogen worden gebruikt, bevatten echter dusdanig lage concentraties THC dat je al tientallen kilo's hennep moet oproken voordat je misschien iets zal voelen. Er zitten trouwens ook stoffen in die het effect van THC net tenietdoen. Hoe dan ook is de farmaceutische industrie bezig om de vele honderden actieve stoffen te

inventariseren om na te gaan of er iets bij zit dat medische toepassingen maken opleveren.

Ten slotte bevat de olie uit de zaden heel wat interessante vetzuren (omega 3) die in ons voedingspatroon een interessante aanvulling kunnen geven.

Erg makkelijk teelt

De zaai van hennep gebeurt in principe ergens in de periode april-mei. Men zegt wel eens dat hennep twee weken vóór de maïs in de grond kan, als die er klaar voor is natuurlijk. Wie vezelhennep wil telen, zal best proberen nog wat vroeger te zaaien om de plant de kans te geven

om zo veel mogelijk stengel te produceren voordat in september de bloei ervoor zorgt dat de lengtegroei stopt.

Om hennep een vlotte start te geven, is een bijbemesting met stikstof nuttig, alhoewel de plant door zijn wortellengte de stikstof ook uit de diepere lagen kan halen. Te veel stikstof is ook niet goed omdat de plant dan gemakkelijker kan gaan legeren (te lange en te dunne stengels).

Inzake bemesting is 120 kg stikstof, 80 kg fosfor en 140 kg kalium aan te raden, waarbij ook aandacht gaat naar magnesium (80 kg). Maar zoals gezegd, zal hennep de bodemvoorraad optimaal gebruiken.

Onkruidbestrijding is normaliter niet nodig, voor zover men van een proper zaai-bed kan vertrekken. Hennep zorgt er dan zelf voor dat het onkruid geen kans krijgt om te kiemen of door te groeien. Ziekten komen praktisch niet voor waardoor bespuitingen niet nodig zijn.

Oogsten met gespecialiseerd materiaal

De oogst van hennep gebeurt best met aangepaste machines. Meestal vertrekt men voor de oogst van vezelhennep met een maïshakselaar die de nodige aanpassingen heeft gekregen om onder andere verstopping van de hakselinrichting te voorkomen. Oogsten doe je als de plant nog groen is (augustus) omdat de vezels dan het makkelijkst vrijkomen van de scheven (de houtige delen van de stengel).

Voor de oogst van het zaad wacht men best nog een aantal weken totdat er voldoende zaden rijp zijn. Omdat niet alle zaden op hetzelfde moment afrijpen is het zoeken naar het ideale moment, want als men te lang wacht zullen er veel zaden op de grond vallen of uitgepikt worden door vogels. Voor dubbeldoelrasen moet men eerst het zaad oogsten met een pikdorser die zo hoog mogelijk staat afgesteld. Daarna kan men de stengels oogsten. Hierbij gaat meestal toch heel wat materiaal verloren omdat de maaidorser veel stengels zal beschadigen of platdrukken. In ons land is er een aangepaste oogstmachine voorhanden bij de coöperatie Belchanvre. Hier komen we in een volgend nummer van *Management&Techniek* nog uitgebreid op terug.

Omdat tot voor kort de afzet niet verzekerd was, waren er niet veel landbouwers die hennep wilden opnemen in hun teeltplan. Maar doordat het vernoemde Belchanvre sinds kort de afzet mogelijk maakt, kunnen akkerbouwers deze teelt zeker in overweging nemen. De opbrengst is redelijk goed en hennep vormt een ideale voorvrucht voor de meeste gewassen. ■